

کودان با گلستان؟!

آثار روان‌شناختی تعداد فرزندان در خانواده

سیدعباس ساطوریان

سرشناسه: ساطوریان، عباس، ۱۳۶۱ -

عنوان و نام پدیدآور: کلدان یا گلستان؟ آثار روان‌شناختی تعدادی از زندان در خانواده

سید اس ساطوریان

مشخصات نشر: مشهد: به‌نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)؛ تهران: کانون اندیشه جوان، ۱۳۷۷.
مشخصات ظاهری:

فروست: به‌نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)؛ ۳۷۰۴.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۰۰۲-۳۲۰۵-۷

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتابخانه.

عنوان دیگر: کودکان یگانه -- روان‌شناسی

موضوع: Only child -- Psychology

موضوع: Parent and Child -- Psychological aspects

موضوع: خانواده‌ها -- جنبه‌های روانشناسی

موضوع: Families -- Psychological aspects

موضوع: رفتار والدین -- جنبه‌های روان‌شناسی

موضوع: Parenting -- Psychological aspects

شناسه افزوده: به‌نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)

شناسه افزوده: Behnashr (Astan Quds Razavi Publications)

رده‌بندی کنگره: HQ۷۷۷/۳/س۲۵۸ ۱۳۹۷

رده‌بندی دیوین: ۱۵۵/۴۴۲

شماره کتابشناسی ملی: ۵۰۹۴۸۳۳

به نشر

انتشارات آستان قدس رضوی

۲۷۰۴

گلدان یا گلستان؟ آثار روان شناختی - مداد فرزندان در خانواده

حاج میرزا عباس ساطوریان

طرح جلد: مهدی جاودان

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸

شمارگان: ۵۰۰

قطع: رقعه

چاپ | مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

شابک | ۹۷۸-۹۶۴-۰۲-۳۲۰۵-۷

حق چاپ محفوظ است.
به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)

قیمت | ۱۲۰,۰۰۰ ریال

دفتر مرکزی | مشهد، بلوار سجاد، خیابان میلاد، ص.ب. | ۹۱۳۷۵/۴۹۶۹

تلفن و دورنگار | ۳۷۶۵۲۰۰۸

دفتر تهران | تلفن و دورنگار | ۸۸۹۶۰۴۶۶

نشانی اینترنتی | www.behnashr.com | پست الکترونیکی | publishing@behnashr.com

فهرست

پیشگفتار	۱۳
مقدمه	۱۷
فصل اول: سببی - در باب فرزند	۲۱
۱. اهمیت موضوع	۲۱
۲. مروری بر پژوهش‌های پیشین	۲۲
۳. نظام خانواده	۲۴
۳-۱. جایگاه پدر در نظام خانواده	۲۴
۳-۲. جایگاه مادر در نظام خانواده	۲۵
۳-۳. جایگاه فرزند در نظام خانواده	۲۶
۴. فرزندآوری و آثار آن در نظام خانواده	۲۶
۴-۱. آثار روان‌شناختی	۲۸
۴-۱-۱. اندیشه فرزندآوری و سلامت روانی پدر و مادر	۲۸
۴-۱-۲. احساس دوست داشتن و دوست داشته شدن	۲۸
۴-۱-۳. لذت پدر و مادر شدن	۲۹
۴-۱-۴. احساس مفیدبودن	۳۰
۴-۱-۵. اجتماعی شدن	۳۱
۴-۱-۶. رشد و تعالی شخصیت والدین	۳۲
۴-۱-۷. محبت و دستگیری از والدین به هنگام پیری	۳۳
۴-۱-۸. امید به آینده	۳۳

- ۴-۱-۹. دریافت حمایت معنوی پس از مرگ..... ۳۴
- ۴-۲. آثار و فواید جسمانی..... ۳۴
- ۴-۳. آثار خانوادگی..... ۳۵
- ۴-۳-۱. عشق به زندگی و تداوم خانواده..... ۳۵
- ۴-۳-۲. پویایی خانواده..... ۳۶
- ۴-۳-۳. توسعه اقتصادی و برکت در خانواده..... ۳۶
- ۴-۳-۴. کارآمدی خانواده..... ۳۷
- نمیل دوم: با چند گل بهار می شود؟..... ۳۹
۱. خانواده نظام خیر/برابری..... ۳۹
- ۱-۱. تک فرزندی..... ۳۹
- ۱-۱-۱. ویژگی های فیزیکی تک فرزندان..... ۴۰
- الف) ویژگی های شناختی..... ۴۰
- ب) ویژگی های عاطفی..... ۴۱
۱. وابستگی..... ۴۱
۲. لوس، خودخواه و پرتوقع شدن..... ۴۱
۳. تحمل ناپذیری..... ۴۲
۴. احساس تنهایی..... ۴۳
۵. اعتماد به نفس..... ۴۳
- ج) ویژگی های رفتاری..... ۴۴
۱. اضطراب..... ۴۴
- ۱-۱. اضطراب تک فرزند..... ۴۴
- ۱-۲. اضطراب والدین تک فرزند..... ۴۴
۲. مشکلات رفتاری..... ۴۵
- ۲-۱. مشکلات رفتاری درونی سازی شده..... ۴۵
- ۲-۲. مشکلات رفتاری برونی سازی شده..... ۴۵
- ۲-۲-۱. ویژگی های میان فردی..... ۴۶

- ۴۶..... (الف) سازگاری
- ۴۷..... (ب) مسئولیت‌پذیری
- ۴۷..... (ج) مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی
- ۴۸..... (د) محبوبیت و مقبولیت میان دوستان
- ۴۹..... (ر) وقت‌گیر بودن
- ۴۹..... (س) عملکرد اجتماعی
- ۵۰..... جمع‌بندی
- ۵۱-۱..... ۱-۱-۱. چندفرزندگی
- ۵۲..... ۱-۱-۱. ویژگی‌های فردی
- ۵۲..... ۱-۱-۱. ویژگی‌های شناختی
- ۵۲..... (ب) ویژگی‌های عاطفی
- ۵۳..... (ج) ویژگی‌های رفتاری
- ۵۳..... ۱-۲-۲. ویژگی‌های روان‌فردی
- ۵۳..... (الف) استقلال
- ۵۴..... (ب) روحیه تعامل و همکاری
- ۵۴..... (ج) مهارت‌های اجتماعی
- ۵۵..... (د) سازگاری
- ۵۵..... (ر) تعامل مؤثر با والدین
- ۵۶..... (س) تعامل مؤثر با خواهر/برادران
- ۵۶..... ۱. تأثیر تعامل خواهر/برادران بر رشد اجتماعی یکدیگر
- ۵۶..... ۲. تأثیر تعامل خواهر/برادران بر رشد عاطفی همدیگر
- ۵۸..... ۲. عوامل مؤثر بر روابط خواهر/برادران
- ۵۸..... ۲-۱. ترتیب تولد
- ۵۹..... ۲-۱-۱. نخستین فرزند
- ۶۰..... ۲-۱-۲. فرزند دوم
- ۶۱..... ۲-۱-۳. کودکان میانه/وسط

- ۶۱..... ۲-۱-۴. آخرین فرزند
- ۶۳..... ۲-۲. تفاوت سنی بین فرزندان
- ۶۵..... ۲-۳. تعداد فرزندان
- ۶۵..... ۲-۳-۱. نگاه روان‌شناختی به تعداد فرزند
- ۶۷..... ۲-۳-۲. نگاه آموزه‌های دینی به تعداد فرزند
- ۶۷..... الف) آیات مشوق افزایش نسل
- ۶۹..... ب) روایات مشوق افزایش نسل
- ۷۰..... ۲-۳-۳. بررسی شبهات در زمینه تکثیر نسل و تعدد فرزند
- ۷۱..... الف) انصراف ادله به واسطه قرائن غیرلفظی
- ۷۲..... ب) انصراف ادله به واسطه آموزه‌های دینی
- ۷۲..... ج) توجه به روایات افزایش نسل بر مبنای حکم حکومتی
- ۷۳..... ۲-۳-۴. روایات، معادلات
- ۷۵..... ۲-۳-۵. مقید و مخصص
- ۸۱..... فصل سوم: چرا گل‌هایمان دم است؟
- ۸۱..... عوامل کاهش تعداد فرزند در خانواده
- ۸۱..... ۱. عوامل فرهنگی
- ۸۳..... ۲. عوامل اقتصادی
- ۸۵..... ۳. عوامل روان‌شناختی
- ۸۵..... ۳-۱. تغییر نگرش و باورها
- ۸۶..... ۳-۲. سبک زندگی
- ۸۷..... ۳-۳. تغییر در سبک زندگی
- ۸۷..... ۳-۳-۱. هدف
- ۸۸..... ۳-۳-۲. نیاز طبیعی به بچه‌دار شدن
- ۸۸..... ۳-۳-۳. فراموش شدن جایگاه مادری
- ۸۹..... ۳-۳-۴. اصالت رفاه یکی از دلایل بی‌انگیزگی
- ۹۰..... ۴. عوامل تربیتی

- ۴-۱. دشوار بودن تربیت چند فرزند ۹۰
- ۴-۱-۱. دو نکته تربیتی ۹۱
- الف) تربیت فرزند اول، سخت‌ترین مرحله تربیت ۹۱
- ب) نقش تعداد فرزندان در تربیت ۹۲
- ۴-۲. تبعیض بین فرزندان ۹۳
- ۴-۳. حسادت و تعارض‌های خواهر/برادر ۹۳
- ۴-۴. کمبود وقت والدین ۹۵
- ۴-۵. زندگی آپارتمانی ۹۵
- ۴-۶. تحمّل بار اشتغال مادران ۹۶
- حرف آخر ۹۹
- کتابنامه ۱۰۳
- نمایه اعلام ۱۱۱

پیشگفتار

کیست که نخواهد هر روز در باغی زیبا قدم بزند و روح تازه‌ای در وجود خود بدمد؟ زیبایی و تازگی باغ به آن‌های آن است. پیامبر ﷺ فرمودند: «إِنَّ الْوَلَدَ الصَّالِحَ رِيحَانَةٌ مِنْ رِيَاحِينِ الْجَنَّةِ»؛ «ورندۀ شایسته، گلی از گل‌های باغ بهشت است.»^۱ با یک گل نمی‌توان باغ داشت. با یک گل نمی‌توان از باغ و گلدان فراتر رفت. با یک گل نمی‌توان مهمان گلستان شد.

«گلدان یا گلستان؟! پژوهش‌رانی است که به مقایسه ویژگی‌های شخصیتی تک‌فرزندها و چندفرزندها پرداخته است. نویسنده محترم که با تجربه سال‌ها مشاوره و تحصیل در رشته روان‌شناسی تا مقطع دکتری، اقفار رزواسای موضوع هستند، آثار روان‌شناختی تعداد فرزندان را در خانواده، بر اساس سبب سلامت و تحقیقات تجربی به زیبایی بیان کرده‌اند.

اثر حاضر محصول تلاش گروه اخلاق، تربیت و روان‌شناسی مرکز پژوهش‌های جوان است. این مجموعه، شاخه‌ای از شاخسار پربر و بار پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی^۲ است که با گروه‌های علمی «بینش و اندیشه»، «مطالعات اسلامی» و

۱. محمدبن یعقوب کلینی؛ کافی؛ ج ۶، ص ۳، ح ۱۰.

۲. پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی با توجه به بایستگی تحقیقات دقیق و منسجم، نظریه‌پروری و نوآوری پیرامون زیرساخت‌های اندیشه دینی و نظامات اجتماعی مبتنی بر آن و پرداخت علمی و روزآمد به حوادث واقعه فکری و صیانت از هویت فرهنگی و سلامت فکری افشار تحصیل کرده و نسل جوان کشور، به‌عنوان نهادی علمی - پژوهشی و آموزشی، دانشگاهی و حوزوی در سال ۱۳۷۳ هجری

اجتماعی»، «نظام‌ها و مطالعات انقلاب اسلامی»، «اخلاق، تربیت و روان‌شناسی»، «سنت‌های حوزوی و آداب طلبگی» و «ادب و هنر» به افق‌های پیش‌رو و گام‌های پیش‌رو در عرصه فرهنگ جامعه اندیشیده، آثار مفیدی به ثمر نشانده است. رشد و شکوفاندن باورها و گرایش‌های دینی، معرفی الگوهای مطلوب رفتار دینی و پاسخ به نیازها و خواسته‌های جوانان در زمینه‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی از برجسته‌ترین اهداف واروی مرکز است تا با رصد شرایط روز جامعه، به صید موضوعات ضروری دست زده، روش‌هایی مفید بیافریند.

مرکز پژوهش‌های جوان در چهار سطح جوان، دانشجو، اندیشه و طلبه به تولید آثاری در قالب‌های گوناگون مشغول است:

۱. «کتاب جوان» برای مخاطبان جوانی تهیه می‌شود که ۱۷ تا ۲۴ ساله‌اند و دوره متوسطه تحصیلی را سپری کرده‌اند.

۲. «کتاب دانشجو» مربوط به جوانان دانش‌پژوه در مقطع کاردانی و کارشناسی است که به طور معمول ۱۸ تا ۲۶ سال دارند.

۳. «کتاب اندیشه» برای جوانانی داشته می‌شود که پویایی فکری خویش را تعالی بخشیده و بر فرازی فراتر از مقطع کارشناسی قلم نهاده‌اند و به طور معمول کمتر از ۲۸ بهار را تجربه کرده‌اند.

۴. «کتاب طلبه» با جوانانی سخن می‌گوید که سال‌هاست در سطوح میانی علوم حوزوی را می‌گذرانند.

کتاب پیش‌رو از آثار سطح دانشجوی این مرکز است.

این مرکز با قدردانی از حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر سیدعباس موسوی‌طهرانی برای انجام این اثر، تلاش مجدانه مدیر گروه اخلاق، تربیت و روان‌شناسی حجت‌الاسلام و

تأسیس شد. این پژوهشگاه دارای شخصیتی حقوقی، مستقل و در حکم نهاد عمومی و غیردولتی و غیرانتفاعی است که در قالب چهار پژوهشکده حکمت و دین‌پژوهی، نظام‌های اسلامی، فرهنگ و مطالعات اجتماعی و دانشنامه‌نگاری دینی و همچنین مرکز پژوهش‌های جوان فعالیت می‌کند.

المسلمین دکتر محمد مهدی عباسی آغوی و همکاری ارزیابان گرامی خانم دکتر کارینه طهماسیان و حجت الاسلام و المسلمین دکتر سید یاسر حسینی را ارج نهاده، صمیمانه در انتظار نقدها و پیشنهادهای خوانندگان تیزبینمان نشسته است.

مرکز پژوهش‌های جوان

www.ketab.ir